

“Pel restabliment de la nostra rica i formosa llengua”

La convocatòria del Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana en marcava l'abast: “nostra empresa és per tota la llengua catalana, ab totes ses riques variants... parlada encara avui per quatre milions d'hòmens”, i la geografia dels convidats: “els catalans... de les províncies de Barcelona, Tarragona, Girona, Lleida, València, Alacant, Castelló de la Plana, les Balears, el departament francès dels Pirineus Orientals i la petita regió de l'Alguer a l'illa de Sardenya”. I, de totes aquestes terres, a més de romanistes i intel·lectuals europeus i castellans, es reuniren 3.000 persones, en general, amb més entusiasme que formació lingüística. Però la participació i la condició dels congressistes denoten el desig amplament compartit de retornar a la llengua i als parlants el seus drets, usos i la consideració social.

La participació valenciana va ser destacada. Els anys anteriors, de fet, havien creat un clima que ho va propiciar. La Renaixença compromesa en la restauració de la identitat i del país havia començat en la dècada dels anys setanta del segle XIX per mà de Constanç Llobart, un republicà federalista, que tenia un mínim programa, resumit en el seu lema “Fer en tot i per tot valencianisme” i tractava de dotar-lo d'una infraestructura adequada com una revista, on col·laboraven escriptors valencians, mallorquins i catalans. Els resultats foren ben discrets. Però s'havien restablert llaços amb Catalunya i les Balears i posat les bases del valencianisme polític, enfront del menfotisme nostàlgic i improductiu de Lo Rat Penat, amb actituds com la del poeta popular Josep Maria Puig Torralba quan afirmava el 1881 que “la idea del valencianisme no es tanca tan sols en conrear les nostres coses passades, sinó també les presents i esdevenidores”. De manera més clara el metge Faustí Barberà, en el seu discurs “De regionalisme i valencianisme” del 1902, fixa les bases del valencianisme contemporani i reclama, per primera

Teodor Llorente, com es veu en la il·lustració de ‘l'Esquella de la Torratxa’, figura al costat de mossèn Alcover en la galeria dels congressistes més importants. La participació valenciana va ser-hi destacada. S'havia creat un clima que ho va propiciar.

volta des dels decrets de Nova Planta, el “dret a governar-se” de l'antic Regne de València, s'oposa a “l'absorció i assimilació castellana”, defineix Espanya com un estat plurinacional i afirma que “qui ataca la meua llengua vol robar-me la meua intel·ligència, la meua manera de viure, el meu honor i el drets del meu poble”. El 1904, a la ciutat d'Alacant, el Partit Republicà Federal aprovà un Projecte de Constitució per a l'estat valencià, que es dotaria fins i tot d'un exèrcit diferent de l'espanyol. Aquell mateix any a la ciutat de València es fundà València Nova, una escissió de l'improductiu i impotent Lo Rat Penat, que s'afirmà amb contundència en la línia del doctor Barberà que “la Pàtria Valenciana té drets que defensar, personalitat històrica per refermar, idioma per conrear, història per fer conèixer al poble, costums per fomentar, literatura, art, agricultura, indústria per enaltir i política pròpia per la qual devem lluitar”. En constatar que “veure la pàtria esclava i no arremetre a trencar ses cadenes, però posar en son lloc llaços de germanor, és crueltat o covardia”, el seu objectiu és

clar: ajuntant els “nostres amors patriòtics, hem vingut a lluitar per l'autonomia del Regne de València”. És aquesta l'època de l'“Himno de la Exposición” del 1909, que comença amb el conegut vers de “Para ofrendar nuevas glorias a España nuestra región supo luchar”, però també es van compondre altres himnes reivindicatius com el “Vent de Ponent” (“poble meu, qui t'ha vist fort, gojós, i ara dèbil i trist... El Ponent tot ho arrasa, i els verds camps i la sang ens abraça”) o la “Cançó de Lluita” (“Valencians prou de temps ens allunyaren oblidant que tots érem germans. Ajuntem-nos que ja ha arribat l'hora de ser lliures i ser valencians... Valencians, defensem nostra terra contra lladres, botxins i tirans”).

Entre els “congressistes honoraris” figuraven precisament el pioner doctor Faustí Barberà, president de València Nova; el patriarca Teodor Llorente, cap honorari de Lo Rat Penat; Vicent Mancho, catedràtic de la Universitat de València; Lluís Fullana, gramàtic i provincial de l'Ordre Franciscana, i la societat Lo Rat Penat. Entre els “congressistes

Comissió tècnica organitzadora del Congrés: Jaume Algarra, Jaume Massó i Torrents, Antoni Rubió i Lluch, Josep Pijoan i Soteras i Joaquim Casas-Carbó.

efectius” trobem els historiadors Remigi Vicedo, d'Alcoi, i Roc Chabàs, de Dénia, i Ferran Gómez Miranda, mossèn Francesc Carreres i Josep Maria Giménez Fayos, de València, Leonard Carreres, d'Aielo de Malferit, i Bartomeu Arbona, S.I. d'Oriola. Entre les adhesions figuren les de la societat València Nova, i el superior del Seminari Central de València, M. Carreras. Com a president honorari del Congrés figurava Teodor Llorente, fundador i director del diari *Las Provincias*. En la sessió inaugural, el representant del País Valencià, Vicent Mancho, destacà que la societat Lo Rat Penat és “dedicada al cultiu i progrés de la llengua comuna” i, confirmant la unitat, conclougué que “la meua presència ho explica tot”.

Algunes ponències tractaren temes directament valencians. Ramon Menéndez Pidal parlà “Sobre los límites del valenciano”, el catedràtic de la Universitat de Madrid Adolfo Bonilla Sanmartín desenvolupà el tema “La novela catalana de caballerías: Tirant lo Blanch” i el filòleg rossellonès Amadée Pagès presentà unes “Observations sur l'utilité d'une édition critique d'Ausiàs March pour l'étude de la langue et de l'orthographe catalanes”. Joaquim Cases-Carbó parlà de la forma de consolidar “els vincles de solidaritat natural entre els pobles de llengua catalana” després d'afirmar que “l'ànima catalana no se sentirà contenta i tranquil·la fins que senti batre a l'unísó d'ella, de ple a ple, l'ànima valenciana. Aquest allunyament secular de les dues ànimes desapareixerà aviat: era propi d'un període de decadència nacional que ja fugí... València

no trigarà gaire a produir grans poetes i grans escriptors (no seran fets isolats com fins ara)”; sobre el nom de la llengua creu que “encara que nosaltres sentim que aquesta no és sinó una de les modalitats de la llengua catalana, no havem d'anomenar-la catalana fins que els mateixos valencians vulguin que així s'anomeni. No és solament qüestió científica: és qüestió de sentiment. Tot anirà venint i s'anirà fent”. I Prat de la Riba, per a arribar a l'enunciat que “la llengua és la mateixa nacionalitat”, utilitza arguments del “profund humanista català Lluís Vives”, quan deia que “la llengua és un dels principals fonaments de tota societat humana. Perquè la llengua emmotlla i educa la intel·ligència... No hi ha res comparable a aquesta unitat anímica determinada per la comunitat de l'idioma”; per això, convidarà a “reaccionar contra l'absorció d'altres pobles” com havia reclamat aquell mateix any que “la llengua i la cultura catalana puguin entrar dintre les universitats de Barcelona i de València amb els honors i les prerrogatives que els pertocquen... i que en les escoles s'ensenyi el català”.

El pare Lluís Fullana fou una de les grans esperances del Congrés i dels protagonistes destacats. Va presentar un extens i feixuc treball que volia ser una “Ullada general de morfologia catalana”. No cal dir que l'adjectiu *catalana* incloïa el País Valencià. Un any abans ja havia deixat clar que “la morfologia valenciana és la mateixa que la catalana”. Ara trencava el mite de la suposada “germanor” de les presumptes llengües; per al franciscà de Benimarfull no eren

“llengües germanes” el valencià i el català; eren tota una mateixa i sola llengua. No fa, en cap moment, la més mínima distinció entre els parlars del Regne i els del Principat. Ben al contrari, al final de la seua “ullada”, ens parla de la catalana com a la “nostra llengua”, sense insinuar ni tan sols cap particularisme. Acabà amb aquestes paraules: “Gran i espaiós és lo camp de la Història de les evolucions morfològiques de la nostra formosa i rica llengua... Ocasíó vindrà en què es tracte amb més detalls este tema, i llavors es descobrirà lo vel que encubrix els fendèmens, del tot sorprenents, que conté la Morfologia de la nostra llengua”.

El pare Fullana valorà molt el Congrés; dies després escrivia a mossèn Alcover: “mon intent clar està, no podia ser atre que aprofitar-me dels estudis presentats per la colla d'il·lustres amadors de la nostra comuna llengua que havien d'acudir per fer vore a l'Europa sancera la vitalitat d'eixa llengua. Mon desig, posar-me en un raconet del saló de sessions per aprendre lo que en València no és possible obtindre”. Lluís Fullana, tan manipulat darrerament pels enemics del valencià, que no l'han llegit mai, afegia: “lo que més em va plaure foren algunes esmenes presentades per Vostè (Alcover) i per En Pompeu Fabra” (de 38 anys, que signa la ponència com a “professor de l'Institut Tècnich de Bilbao”). “Ja sap Vostè lo poquet que puc fer en favor de nostra llengua; però m'oferixc de nou a treballar, encara que no siga més que portar un granet d'arena, per eixe edifici grandios, colossal, del restabliment de la nostra rica i formosa llengua”.

Un restabliment i una unitat cantades, des de la presidència de la sessió de clausura, pel president honorari de Lo Rat Penat, director de *Las Provincias*, el poeta i patriarca de la Renaixença valenciana Teodor Llorente, amb aquests contundents versos: “Germans de la gloriosa Catalunya,/ els de l'Illa Daurada i Rosselló,/ els de l'Alguer, que separa el mar i allunya,/ però l'oblit de vostre origen, no,/ per a record d'aquest venturós dia –per la partida solament amarg–/ València una abraçada vos envia,/ arborant com penó de germania/ la llengua d'Ausiàs March”.

Alfons Llorenç